

Secretariaat (a.i.)	SOK-Mededelingen	SOK-INFO	Algemeen adres
Joep Orbons Holdaal 6 NL 6228 GH Maastricht Tel: 043-3618793	Ton Breuls Bovenstraat 28 B 3770 Kanne/Riemst Tel: 00-3212454059	Joep Orbons Holdaal 6 NL 6228 GH Maastricht Tel: 043-3618793	Natuurhistorisch Genootschap Postbus 882 NL 6200 AW Maastricht

Het bestuur van de SOK bestaat uit:

Ton Breuls	Voorzitter	00-3212454059
Ed de Grood	Vice voorzitter	043-3505490
Joep Orbons	Secretaris	043-3618793
Jan Paul van der Pas	Ledencoördinator	045-4041600
Joep Orbons	Ledeactiviteiten	043-3618793

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica".

De SOK op Internet: <http://www.xs4all.nl/~jorbons/sok.html>.

SOK-Groeven

De SOK heeft een aantal groeven in zijn beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Groeve	Beheerder	Tel:
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	043-3505490
Roothergroeve	John Hageman	043-3645419
Nieuwegroeve	Han Bochman	043-3433355
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212454059
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-3472560
St. Pietersberg (Noordelijk en Zonneberg)	Ed de Grood	043-3505490
Fallenberggroeve	(Nog) Niet toegankelijk	
Scharnderberg	(Nog) Niet toegankelijk	

Bij inbraak in SOK-groeve:

Bij constatering van inbraak en/of vernielingen aan een van onze SOK-groeven dit direct melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

- 1° Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.
- 2° Han Bochman, materiaalbeheer, 043-3433355
- 3° Ed de Grood, groeieopzichter, 043-3505490
- 4° Ton Breuls, voorzitter SOK, 00-3212454059
- 5° Ieder ander bestuurslid. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.

De SOK zal er dan voor proberen te zorgen dat de afsluiting van de groeve binnen vierentwintig uur hersteld is.

Voorpagina:

Linosnede van een gang in Zonneberg, door John Caris.

Oproepen van en naar SOK-Leden

Nieuwe SOK leden

Wij heten als aspirant SOK-lid hartelijk welkom:

- K. Hoessels, Misweg 17, B 3770 Riemst, Tel: 012-454728
 - G. Houben, van Gulpenstraat 41, 6269 Margraten, Tel: 043-4583106
 - P. Smeets, Deliestraat 35, B 2490 Balen, Tel: 014-816665
 - H.J. van Vliet, Karolinenstrasse 26, D 41844 Wegberg, Tel: 00 49 2434 20198
-

Rectificatie

[aanpassing verwerkt]

In SOK-INFO 71 stond vermeld dat de voorpagina een tekening bevatte van Jaques Diederer. Het tekentalent bevindt zich in de familie, want deze tekening was van Elly Diederer, zijn vrouw.

Informatie gezocht over de Duivelsgrot

In het kader van de publieksinformatie op de Sint Pietersberg worden er door de VVV op een aantal lokaties informatiepanelen geplaatst; ondermeer bij Chalet Bergrust, Casino Slavante, Hoeve Lichtenberg en het Popelmondedal. Hiervoor ben ik nog op zoek naar historische gegevens over de Duivelsgrot oftewel de Wijngaardgroeve.

Eventuele reactie kan men schriftelijk aan de VVV-Maastricht zenden ter attentie van mij.

VVV-Maastricht, Het Dinghuis, Kleine Staat 1, 6211 ED Maastricht, Tel: 043-3280844.

Alvast bedankt voor jullie medewerking.

E. Lamkin, VVV-Maastricht

Hulp gevraagd!

Met een aantal mensen gaan we regelmatig op pad om bepaalde zaken uit de tweede wereldoorlog te bekijken. Het gaat dan specifiek om ondergrondse productie faciliteiten die in de laatste oorlogsjaren door de Duitser op grote schaal zijn gebouwd. Via een lijst met codenamen van deze ondergrondse bouwwerken en het Internet ben ik er achter gekomen dat er in het zuiden van Limburg ook een aantal van deze ondergrondse fabrieken zijn gebouwd of in aanbouw waren. Mijn vraag is of er mensen binnen SOK studiegroep zijn die bereid zijn om een rondleiding in die voormalige stelsels in het zuiden van Limburg te verzorgen?

Voor eventuele reacties kunt terecht bij:

Michel van Best
Ringvaert 33
5171 MT Kaatsheuvel
Tel:0416-272489
E-Mail: M.vanBest@Syntegra.nl

SOK Ledenavond

De eerst volgende SOK-Ledenavond zal plaats vinden op donderdag 20 maart a.s. om 19:30 in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Deze SOK-Ledenavond wordt georganiseerd samen met het Natuurhistorisch Museum. Dit omdat een paar gezamenlijke onderwerpen op de agenda staan.

Op het programma staan een aantal onderdelen

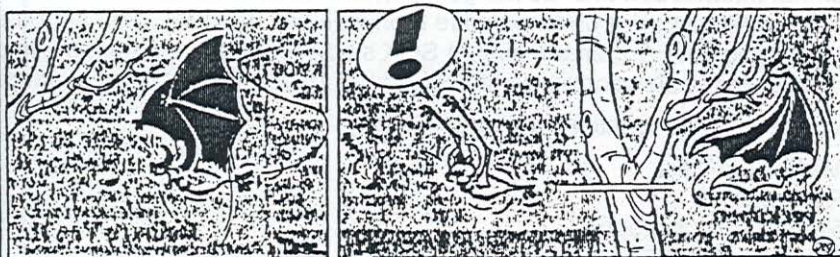
- Ten eerste de officiële opening van het Subterraneum in het Museum door Ton Breuls. In de kelder van het museum is een mergelgroeve en een vuursteenmijn nagebouwd, met allerlei zaken er omheen die met de groeves en vuursteenmijnen te maken hebben (gehad). Een deel van deze zaken zijn door SOK leden aangeleverd.
- Ten tweede zal in de filmzaal aandacht besteedt worden aan groeves op het Internet. Hier zullen enkele sites van SOK-Leden worden bekeken, maar vooral ook de site van het Natuurhistorisch Museum en het Natuurhistorisch Genootschap. We kunnen zelfs een wandeling ondergronds op het Internet maken.
- Als derde staat de presentatie op het programma van de studie van Marjan Melkert. Deze studie gaat over de mogelijkheden de Sint Pietersberg een monumenten status te geven en is in opdracht van de SOK uitgevoerd.
- Verder is deze avond natuurlijk vrij voor een ieder die nog eigen zaken ter tafel wil brengen.

Tot donderdag 20 maart om 19:30 uur

Joep Orbons

BOES

Boes

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Het is verbazingwekkend hoeveel aandacht de groeven in de pers krijgen. Als dat zo door gaat, zal deze rubriek in de toekomst een selectie moeten gaan doorvoeren. Met de onvermijdelijke discussie wat belangrijk is en wat niet. Voorlopig blijven we echter een doorgeefluik van alle groeven-berichten.

"Parijse regio is een grote gatenkaas" schrijft **Dagblad de Limburger (DdL)** op 16.10.1996. Montmartre dreigt weg te zakken in ondergrondse gangen. Het zijn de resten van wat eens de enorme "Carrières" waren. (Bijna) alle oudere gebouwen in en rond Parijs zijn opgetrokken en gepleisterd uit de kalksteen van Montmartre en uit de (ondergrondse) steen- en gipsgroeven van in totaal **driehonderd** andere gemeenten in de regio Ile de France (rondom Parijs). Dat zijn aantallen waar we hier even stil van worden! Men praat er van duizenden groeven, waarvan een groot deel niet op kaart is gebracht. Als we als SOK hier niet meer verder kunnen, weten we alternatiever. (J.O.)

In **Bonne Route** (een uitgave van Peugeot Talbot Nederland NV) van november 1996 staat een artikel over **de ingewanden van Parijs**. De meeste van ons kennen het bestaan of bezochten de Metro of de Catacomben. Een enkeling had de gelegenheid de groeven in het 13e of 14e Arrondissement te bezoeken. Maar men kan ook de gewelfde riolen **-les Egouts de Paris-** bezoeken. Er is zelfs een heus museum aan gewijd. Zonder restaurant uiteraard. Hoek Quai d'Orsay en Pont de l'Alma, tegenover no 93, Metro Alm-Marceau. Tel. 00 33 147051029. Iedere dag open, behalve donderdag en vrijdag en laatste drie dagen van januari, van 11 tot 16 uur. Wie wordt onze Parijse correspondent?

In het Waalse huis aan huisblad **le Geer** van 11.11.96 lezen we over het "**Fête du Beaujolais dans les grottes de Wonck**". Het gaat hier over de **Trou de Louvin**. Op 12.12.1996 meldt hetzelfde blad "**Plus de 6000 visiteurs en deux journées et une soiree**". Mocht u het niet geloven, en dat speciaal voor de mensen die deze grot kennen: 6000 (!) bezoekers op 2 dagen en 1 avond. Volgend jaar nodigen we Staatstoezicht uit voor een excursie! (L.W.)

DdL van 14.11.1996 komt met prachtige kleurenfoto's, gemaakt in de Jezuietenberg, onder de kop "**Het Alhambra in een Mergelgrot**". De groeve is onlangs door het Rijk aangewezen als nationaal beschermd cultuurmonument. De kleine foto van **Peter Houben** verwijst al naar zijn trots verhaal, als voorzitter van de Stichting Jezuietenberg. Het artikel schets de geschiedenis van de Jezuieten en hun relatie met de groeve. Ook **pater De Smit** uit Echt, als voormalig bergwerker nog verbonden met de stichting, vertelt van "vroeger". En **Pim Houben** gidst het gezelschap door de groeve.

De in Breda verschijnende krant De Stem van 2.12.1996 heeft precies hetzelfde verhaal maar met andere foto's.

"Oudste tekening Jezuietenberg weer te zien" is de titel van een artikel in het **Limburgs Dagblad** van 11.12.1996. De levensgrote houtskooltekening "Kerstnacht", door pater Van Well in 1882 op de wand aangebracht, is na 8 jaar weer te bewonderen. Dit deel van de groeve werd door Staatstoezicht voor het

publiek ontoegankelijk verklaard, omdat kleine scheurtjes instortingen deden vrezan. Na de nodige en kostbare renovatiewerken kunnen hier weer rondleidingen plaatsvinden. Een trotse groevenmeester **Valère Ceulen** prijkt op de grote kleurenfoto van de Kerstnacht.

Opnieuw is er "**Vertraging nieuwe ingang Sibbergroeve**" ontstaan, volgens DdL van 26.11.1996. Er zijn problemen met de aankoop van de grond en/of de vervuiling van de vier mogelijke plaatsen, waar de ingang (lees: schacht) zal komen. De aanlegkosten bedragen 450.000 gulden (ongeveer 9.000.000. Bef) en dat zal betaald worden door Adventure Sport Promotion (ASP). Na het groene licht van de start zou de schacht in twee à drie weken klaar zijn. "Het is de bedoeling dat de ingang zo min mogelijk opvalt. Er komt een klein entreehuisje boven te staan, maar de rest speelt zich ondergronds af".

Toch zijn de inwoners van Sibbe, en met name de omwonenden nabij de huidige ingang, de overlast en het wachten meer dan beu. "**Sibbe is tegen langer gedogen mountainbikers**" lezen we in DdL van 13.12.1996. Vooral ook omdat er min of meer toezeggingen door de gemeente waren gedaan, om voor het einde van het jaar een nieuwe ingang te realiseren. De dorpsraad gaat de schouders onder het protest steken.

"**Nieuwe schacht Sibbergroeve niet voor maart klaar**" staat echter in dezelfde krant van 17.12.1996. De gemeenteraad heeft een zgn voorbereidingsbesluit aangenomen voor een schacht op de hoek Vilterweg en de Daalhemerweg. Het is een perceel in eigendom van de gemeente. Nadeel is echter dat deze plek niet boven de groeve ligt. Er moet eerst een vertikaal gat (een schacht) gegraven worden, vervolgens een horizontale gang van 35 meter door de mergel. Wie dat allemaal moet betalen is nog niet duidelijk. Met de dorpsraad van Sibbe wordt overlegd over een verlenging van de gedoogtermijn voor gebruik van de huidige ingang.

Op 23.12.1996 meldt het DDL dat diezelfde avond de gemeente, het Valkenburgs bedrijf ASP (Adventure Sport Promotion), de dorpsraad en inwoners van Sibbe aan de tafel gaan zitten om te praten over de problemen, die de mountainbikers veroorzaken en de afloop van de gedoogtermijn voor het gebruik van de ingang van de **Sibbergroeve** door de fietsers. Met dit "**gesprek langere gedoogtermijn Sibbergroeve**" hoopt de gemeente begrip te krijgen voor de vertraging van de aanleg van de nieuwe ingang.

En nu iets anders over de **Sibbergroeve**: "**Mergelgroeve in Sibbe opengesteld**" en "**Komend weekeinde herleeft blokbrekersambacht**" schrijft het **Limburgs Dagblad** van 24.12.1996. Op initiatief van harmonie Sint Rosa en blokbreker **Harie Molin** (de laatste in volle aktie op de foto) worden bezoekers ontvangen met buffet en rondleidingen naar het werkfront van Molin.

DdL van 27.12.1996 gaat nog verder: op de evenementenpagina (ook met foto van de blokbrekers) worden de bezoekers gelokt met "**Blokbrekers aan het werk in groeve Sibbe**" en "**Spannende en leerzame rondleidingen**". En tegen inlevering van een uitgeknipte bon ontvangt men een gratis consumptie.

"In de War-room waan je jezelf in een James Bondfilm". Deze titel kan alleen maar slaan op een verslag vanuit de **Cannerberg (Bosberg)**. In een militair tijdschrift (helaas is naam en datum van de uitgave niet bekend bij de redactie) komt de groeve-opzichter **Otto Evers** aan het woord. In de tijd toen er nog volop ondergrondse bedrijvigheid was van de NATO voer een Oost-Europees schip het Albertkanaal op. Pal achter de berg kreeg het met motorstoring te maken. "Die schepen waren volgestopt met afluisterapparatuur en probeerden zo wat op te vangen van al dat geheime gedoe in de berg", aldus **Evers**. (V.C.)

Er is helaas nog steeds geen einde gekomen aan de verwickelingen rond het trieste ongeval in de **Keerderberg**. Op 6 augustus 1993 verdwenen twee jongens uit de justitiële inrichting Het Keerpunt in Cadier en Keer. Na drie weken (op 26 augustus) werden de beide jongens dood aangetroffen in het gangenstelsel. Omdat het overtuigende bewijs van dood door schuld niet geleverd kon worden heeft de zaak toendertijd niet de strafrechter gehaald. De vader van een van de jongens is daar nog steeds boos en verdrietig over en is een proces begonnen tegen het tehuis op beschuldiging van nalatigheid en het tekort schieten in zorgplicht. (DdL 03.12.1996)

Kerstmarkten en andere "daaromtrent" ondergrondse activiteiten zijn een jaarlijks terugkerend item in de pers:

"Kerstmarkt in de grot" bericht de **Maaspost** van 04.12.1996 over de activiteit in de **Tunnel van het Noordelijk Gangenstelsel**.

"Valkenburg "vreigt" over kerstactiviteiten" staat in DdL van 05.12.1996. Onderwerp van het gekibbel zijn de jaarlijkse Kerstmarkt in de **Gemeentegrot** en de kerstactiviteiten in het centrum.

"In een lange slang naar de kerstmarkt" is het nieuws(?) van DdL van 16.12.1996. Vorig jaar 100.000 bezoekers tijdens de Kerstmarkt in de **Gemeentegrot**. Volgens één van de organisatoren: "Dit jaar misschien wel 120.000".

En volgens de dezelfde krant van 20.12.1996 wordt voor het 25ste jaar in het **Romeins gedeelte** van de **Gemeentegrot** op 26 en 27 december een **Kerstspel** opgevoerd.

Geulhem, of zoals de **Telegraaf** van 19.12.1996 schrijft: het dorp Berg en Terblijt, kan natuurlijk niet achterblijven: **"Ondergrondse Kerstmis"** in de **Geulhemergroeve**. (Volgens de redactie is de juiste spelling: Geulhemergroeve). Van heinde en ver komen de mensen naar de unieke ondergrondse kapel. Volgens de krant "de grootste ondergrondse kerk ter wereld". Onze vriend **Frans Bergsteijn** komt als beheerder en voorzitter van de stichting **De Rotswoning** ruim aan het woord: "Niemand woont zo uniek als ik." Helaas voor het publiek is zijn huisje niet te bezichtigen.

Een prachtige kleurenfoto van de **"Eenzame kerstgroep"** in de **Jezuïetenberg** in het **L.D.** van 24.12.1996 voegen we toe aan de verslaggeving van de Kerst-media (of mania).

Een verhaal van Elisabeth en Jef Baarts, beiden vereeuwigd in de portretgalerij van de **Gemeentegrot**, gaat ook een beetje over Kerst: "**Kerst zonder kerstspel kan ik me niet voorstellen**", zegt E. na haar laatste voorstelling (na 25 jaar en 100 uitvoeringen) in de Gemeentegrot.

Luck Walschot heeft speciaal voor ons enkele huis aan huis-bladen nagepluisd en vond nog meer over Kerstmarkten:

Heuvelland: 03.12.1996: "Elfde Valkenburgse kerstmarkt garantie voor sfeer"

Trompetter: 04.12.1996: "Zaterdag begint kerstmarkt **Gemeentegrot** Valkenburg.

Zondagsnieuws: 08.12.96: "Kerstmarkt in grot"

Heuvelland: 17.12.1996: "Kerstopening **Geulhemergrot**"

en: "Kerstspel in **Gemeentegrot** wordt

kwart eeuw opgevoerd"

en: "Kerstfeest in het Geuldal"

Trompetter: 18.12.1996: "**Rotswoningen** open"

en: "Kerstconcert in **Gemeentegrot**"

"**Vol verwachting het duister in**" en "**Maastrichtenaar telt vleermuizen in onderaardse mergelgroeven**" (LD van 14.12.1996).

En die Maastrichtenaar is **Walter van der Coelen** die op de foto met een zaklamp "naar zijn onderaardse vrienden" aan het speuren is. Hij vertelt het verhaal van zijn passie.

In de DdL van 24.12.1996 lezen we over de "**Speurtocht naar bodemgeheimen**". Vier jaar geleden ontdekten de grottenlopers **Rudi Mortang** en **Jacques Severijns** een kleilaag in een mergelwand van de **Geulhemergroeve**, precies op geologische scheiding van het Boven-Krijt (de bloeitijd van ondermeer de dinosauriërs) en het Tertiair, toen de zoogdieren begonnen te komen. Een internationaal team van geologen en paleontologen bogen zich al die jaren over de kleilaag om die minitius te ontleden. Het resultaat kan men lezen in een serie van artikelen in een speciale uitgave van het tijdschrift *Geologie en Mijnbouw*.

Als uitsmijter van 1996 komt het "schokkende verhaal" op de voorpagina van het huis-aan-huis blad "**De Weekkrant (Hier de Gids-Tongereren)**" van 17.12.1996: "**Drugsorgies in levensgevaarlijke grot van Vechmaal**". Het verhaal is ondertekend met Mimi F. Zij brengt een bezoek aan de "sinistere donkere gangen". Er volgt dan een smeug verhaal met kreten als "drugshol, gevaar en instortingen". Maar het grootste gevaar schuilt wellicht in het feit dat "de omvang en diepte van de grotten niet geschat kan worden". Maar goed ook!

Het nieuwe jaar 1997 wordt ingeleid in de rubriek "Van Harte" in het DdL van 04.01.1997, mét foto, van **SOKker Jacques Maes**. De tekst: "Dees aktieve Bergluiper weurt mörrege 65 jaor. PERFIESSIA jACQUES! vaan 't keend". Namens de redactie een dikke kus.

In dezelfde krant een pagina-groot artikel onder de kop **"Feesten in het ondergrondse"**. De verslaggever gaat mee met enkele organisatoren van (illegale) house-feesten ondergronds. Aan het woord komen ook de "tegenstanders" hoofdgids **Eric Lamkin**, **Lei Vos** van Natuurmonumenten en **Ton Breuls** als voorzitter van de **SOK**. Al met al een "never ending story", triest maar waar.

Banjer is een fonkelnieuw maandblad voor kinderen met belangstelling voor de natuur. No 1, januari 1997 bevat een artikel met mooie kleurenfoto's van vleermuizen, de **Lacroixberg** en dus (onvermijdelijk) **Johan Willems**. Kinderen hadden in het Vlaamse radio-programma **"Voeten vegen"** de wens geuit vleermuizen in levende lijve te zien. Vandaar. En de Banjer-redactie ging mee. Het radio-verslag op **BRT2** was op woensdag, 15 januari '97.

Nog zo'n niet zo algeheel bekend blad: **Landal GreenParks Magazine 1997** met **"Op ontdekking in de mergelgrotten"**. In dit verhaal over groeven en rondleidingen wordt de gids "de rots in de branding" genoemd. Met (eveneens onvermijdelijk) een statiefoto van **Eric Lamkin** die zijn liefde voor de groeven weer eens tot uiting doet komen.

Ook in 1997 zal de **Gemeentegrot** weer de nodige media-aandacht krijgen. **Heuvelland** van 07.01.1997 komt het eerste met de melding van **"Scheuren in de Gemeentegrot"** en de wetenschap dat het Romeins gedeelte voor het publiek gesloten is!

DdL van 10.01.1997 bevestigt met **"Schade grot door bouw Kuurpark"** de voorspellingen van menigee en **"Scheuren en afbrokkelingen in Gemeentegrot vanwege werk op Cauberg"** volgens **W. Miseré** van **Staatstoezicht** in een nadere toelichting. Volgens de gemeente is de oorzaak nog niet zeker. **Miseré** meent niet dat er sprake is van een gevaarlijke situatie. "Maar we zijn niet gecharmeerd van de situatie. Beter wordt het nooit meer. Alleen slechter." Het **L.D.** van 21.01.1997 bevestigt de vorige berichten nog eens: **"Staatstoezicht eist versterken grotten"** en **"Werkzaamheden moeten vóór begin vakantie seizoen afgerond zijn"**. De gemeente houdt het op normale ontwikkelingen binnen de grotten maar Staatstoezicht maakt zich zorgen over de toenemende druk. Men schat de kosten op 185.000 gulden.

In het **LD** van 10.01.1997 staat **"Gemeentegrot krijgt tweede uitgang"**. "B en W willen voormalige Romeinse trap opnieuw in gebruik nemen" zodat bij eventuele calamiteiten bezoekers via de trap een tweede vluchtroute naar buiten hebben. Verder wil het gemeentebestuur starten met de al eerder aangekondigde inventarisatie van de ondergrondse gangen. "Het college overweegt om eventueel ook grottensdeskundigen uit het buitenland in te schakelen; in Nederland, waar buiten Zuid-Limburg nauwelijks grotten te vinden zijn, is op dat punt weinig deskundigheid voorhanden." Dat prikt!!

De volgende dag (11.01.1997) herhaalt **DdL** met **"Reuzentrap terug in Valkenburg"** in een klein artikeltje de berichtgeving van de regionale concurrent.

"Grottenlopers aangehouden" bericht het **L.D.** en **DdL** (15.01.97). Twee 33-jarige mannen hadden zich onrechtmatig toegang verschaft tot de **Sint**

Pietersberg en werden opgemerkt door de gidsen van het VVV. Eén van de mannen bekende dat hij bij een eerder illegaal bezoek -10 jaar geleden- al eens een val van elf meter had gemaakt. Zeker toen op "zien köpke" gevallen.

"Mergelgrotten zijn weer toegankelijk voor het publiek" lezen we in het **Belang van Limburg** van 20.01.1997. Bedoeld wordt de groeven (kuilen) onder de Lindestraat in Zichen. Na een gunstig advies van het Mijnwezen en het groene licht van de brandweer van Tongeren zullen deze groeven in een VVV-arrangement worden opgenomen.

Met dank aan de correspondenten Valère Ceulen, Ludo Claessens, Erwin Geuskens, Peter Houben, Erik Lamkin, Joep Orbons, Luck Walschot en Johan Willems.

Voor inlichtingen over of fotocopiëen van bovenstaande artikelen kunt u terecht bij T. Breuls, Bovenstraat 28 te Kanne.

BIBLIOTHEEK

Van Ir. G. Kruisman, directeur van R+K (Raadgevend Ingenieurs- en Konstruktieadviesbureau bv) te Rijswijk ontvingen we "**Snaren in de Duisternis**". Een korte beschrijving van het meetsysteem als onderdeel van het Kwaliteit-Bewakings-Systeem Valkenburger Groef (Gemeentegrot), geschreven ter gelegenheid van de officiële ingebruikname van het meetsysteem op 19 juli 1996, met verslag opening en media reacties. Dit meetsysteem is gerealiseerd in opdracht van het gemeentebestuur van Valkenburg aan de Geul en B.V. Valkenburg Omhoog.

In een helder en goed leesbaar verhaal komen de volgende hoofdstukken aan de orde: **Waarom een meetsysteem? Waar werkt het meetsysteem? Wat is de plaats van het meetsysteem? Wat is de achtergrond van het dynamisch evenwicht van het groevenmassief? Hoe werkt het meetsysteem? De opdrachtgevers, het Overlegteam en het Bouwteam. De feestelijke ingebruikname. De berichtgeving in de media.**

Al eerder berichtte deze rubriek over de artikelen-reeks in Dagblad Trouw, met als onderwerp een aantal ondergrondse zaken in Nederland. Aan de orde kwamen de **Jezuïetenberg** en de **Zonneberg**. Ook de **Katakomben** kregen aandacht in een serie van **20** artikelen, onder de toepasselijke naam **De Kelder van Nederland**. Onze correspondent Erik Lamkin kopiëerde én bundelde deze serie voor de SOK-bibliotheek i.o.

Van de stichting "Limburgs Landschap" ontvingen we, ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van de stichting, het "**Uit en Thuisboek**". Dit prachtig boek, met veel kleurenfoto's en kaarten, bevat een schat aan informatie over de natuurterreinen in Nederlands Limburg. Voor de doorgewinterde grottenloper is niet zoveel te vinden over groeven, maar wilt u gaan wandelen in of informatie over de natuurterreinen, dan kunt u terecht bij de SOK-bibliotheek i.o.

Te leen of in te zien bij Ton Breuls.

"Uit de Oude Doos op zolder" archieff Luck Walschot

Tussen alle gevonden krantenartikelen bevinden zich er een twintigtal uit diverse dagbladen uit de periode tussen 2 januari en 14 februari 1938, ze hebben allen betrekking op het afgraven van de grot- rotswoningen langs de Geul te Geulhem.

In de vorige SOK-INFO kwam de heer Curfs aan het woord in een ingezonden artikel van eind januari 1938.

Ditmaal betreft het een artikel uit het Limburgs Dagblad van 7 Januari 1938, het vervolg van 8 Januari zal in de volgende SOK-INFO afgedrukt worden.

Zoals al eerder uit oude archiefstukken in deze rubriek is gebleken, kan de lang vervlogen geschiedenis vaak verbluffend actueel zijn.

DE ROTSEN IN HET GEULDAL

GEEN REDEN TOT NOODKRETEN MAAR WEL AANLEIDING TOT VERSTANDIGE MAATREGELEN

** Daar is in de Zuid-Limburgsche pers een hevige deining ontstaan over een beweerde schennis van het natuurschoon door de voorgenomen afbraak der fraaie rotspartij, die vanaf den watermolen te Geulhem circa vijf honderd meter stroomopwaarts den linkerdalwand schraagt.

In proza en poezie luchten dagelijks tal van inzenders hun geprand gemoed, en slaken hartverscheurende noodkreten over het vandalenwerk, dat met nauwverholten medeplichtigheid der Staatsmijnen op het punt zou staan bedreven te worden.

"Wat zou er van het Limburgs Landschap zijn overgebleven"

vraagt een hunner, "als onze voorouders zo roekeloos met onze natuur monumenten waren omgesprongen?" En een ander Geuldalbewoner snikt als wijlen Piet Paaltjens 'n liedekje van deernis met de bedreigde rotsen:

"en voelt hart en ziel verstijven"

"bij het scheuren van den steen!"

Zoo gaat het dag aan dag voort in 't "hoofdorgaan" der provincie, terwijl blijkbaar niemand der heeren redacteurs tijd en gelegenheid heeft om het geval eens nuchter en grondig te ontleden, noch om middelen aan te wijzen een ongemotiveerde afbraak der bedreigde rotsenreeks te voorkomen.

Daarom zij het ons vergund na een historischen terugblik op het ontstaan der rotspartijen in het Geuldal, een afdoend middel aan de hand te doen, om ze in haar indrukwekkend schoonheid voor tijdgenoot en nageslacht te bewaren.

* * *

Bij dezen terugblik stellen wij voorop, dat geen enkele der rotswanden van het Geuldal een natuurmonument is in den strikten zin van het woord.

Immers zij zijn stuk voor stuk ontstaan door 't werk van menschenhanden.

Want wèl is er een doorlopende mergellaag onder nagenoeg alle heuvelen aan den linkerocver van de Geul tusschen Gulpen en Meerssen. maar deze laag is in den loop der prehistorie geleidelijk door verweringsproducten bedekt, en vertoonde zich omstreeks het begin onzer jaartelling slechts hier en daar aan de oppervlakte.

Maar toen kwamen de Romeinen in ons land!

En na de vernietiging van de strijdbare Eburonen vestigden de oudgedienden hunner legioenen met graagte in de Geulvallei, waar weldra tal van landhoeven (villae) getuigden van zowel hun architectonische als agrarische talenten.

Al deze hofsteden waren, blijkens de overgebleven resten, gebouwd van mergelblokken, en heel de nederzettingen op het plateau bij Ravensbosch, waar zich een compleet Romeinsch dorp verhief rondom een heidenschen tempel, was opgetrokken in den natuursteen van 't Geuldal. 1)

De Romeinen waren dus de eerste ... vandalen, die de mergelrotsen blootlegden en met den "Biggel" (houwceel) uithakten om ze nuttig aan te wenden ten bate van hun bedrijven.

Door hun stagen arbeid, die minstens twee eeuwen heeft voortgeduurd, is o.m. de bij uitstek schilderachtige rotswand langs de Plenkert bij Valkenburg ontstaan.

Ook de "Gebrooke Koele", d.w.z. de ingestorte groeven die men in het Rotspark kan bewonderen, zijn de producten van deze menschenlijke mollenarbeid tijdens de eerste eeuwen na Christus .

En de onvolprezen Heksenkeuken, het prachtige natuur-decor van het openluchttheater, is niets anders dan het deels ingestorte en deels gespaart gebleven overblijfsel der mergelexploitatie ex anno dazumal!

Evenals in den Romeinschentijd werd ook in de middeleeuwen de ontginning der mergellaag regelmatig voortgezet.

Maar nadat een of ander onbekend vernufteling de mergelzaag had uitgevonden, verplaatsten de "blokbrekers" het terrein van hun werkzaamheid hoe langer hoe dieper in 's aardsrijks ingewand.

Zoo onstond allengs heel het uitgebreid gangennet der talrijke mergelgroeven, echte doolhoven, waarin de kijkgrage vreemdeling zonder gids heel gemakkelijk het spoor bijster wordt.

Alle eeuwen door duurde de mergelexploitatie voort, zonder dat iemand eraan dacht de nijvere zagers, die gisteren hun patroonsfeest vierden 2) als Vandalen te brandmerken.

* * *

Toen tijdens den wereldoorlog de kunstmest voor geld noch goede woorden te krijgen was, viel de aandacht der landbouw-deskundigen op den gemalen mergel - het kalpoeder - als voedingsmiddel voor den kalkarmen bodem.

Aanstands ontstond in de Geulvallei een nieuwe vorm van bedrijvigheid: de kalkmergelexploitatie.

Op tal van plekken werd de deklaag van den mergel verwijderd. En spoedig vertoonden de heuvelflanken tal van gapende wonden, waaruit karren en spoorwagens de begeerde meststof wegvoerden.

Natuurlijk steeg een koor van jammerklachten op over de schennis van het natuurschoon in het Geuldal.

Maar wie thans de gewezen mergelexploitatie bezoekt, vindt juist dàar de schilderachtigste plekjes van den verren omtrek.

Ruig bewassen met struweel en afhangelende ranken rijzen de grauwe verweerde rotsblokken grillig omhoog en vormen in hun krans van groen 'n feest voor het oog en 'n verkwikking voor het hart.

En in geen redelijk denkend brein komt het op, om de oorlogswinstjagers uit de veelbewogen krijgssjaren met het verwijt van Vandalisme te belasten.

Maar nauwelijks is in den huidige tijd de mergelexploitatie in gewijzigden vorm weer begonnen, of opnieuw stijgen klaagzangen op in de pers, opnieuw wordt de Overheid opgeroepen aan dit Vandalenwerk een eind te maken.

Wie evenwel de geschiedenis kent, weet dat het ontginningswerk van alle tijden is en dat de wonden, die nog geen kwart eeuw geleden in de flanken onzer heuvelen zijn geslagen, reeds weer door de milde Natuur zijn geheeld.

Daarom kan men bij de behandeling van dit vraagstuk de rhetorick en de poëzie veilig thuis laten en zich bepalen tot de dubbele vraag: Kan en moet de overheid op dit terrein ingrijpen en zoo ja, welke middelen staan haar daarbij ten dienste?

In de jongste uitgave van de "Commissie voor Landschapsschoon in het streekplan Zuid-Limburg" vinden wij op bladzijde 20 een beschouwing over het "behoud van natuurmonumenten".

De schrijver verklaart, dat er "van vele zijden reeds op de totstandkoming eener wet tot bescherming van natuurmonumenten is aangedrongen".

Maar uit "het overzicht van reeds bestaande verordeningen", dat op bladzijde 21 volgt, blijkt duidelijk, dat thans reeds doeltreffende maatregelen mogelijk zijn om schennis van natuurschoon tegen te gaan.

Ziehier wat dien omtrent wordt medegedeeld:

Door een aantal gemeenten zijn verordeningen vastgesteld, waarbij het graven naar zand, leem, grind, ophoogspecie, e.d. in bijzonder natuurschoonrijke gebieden (natuurmonumenten) afhankelijk is gesteld van een vergunning van Burgemeester en Wethouders.

Deze vergunningen kunnen geweigerd worden of onder bepaalde voorwaarden, bijv. omtrent de afwerking der vergraven terreinen, worden verleend.

In deze zin werkt een verordening der gemeente Naarden.

Hieromtrent is bij arrest der Hoogen Raad van 29 Jan. 1934 beslist dat de verordening de grenzen van art. 168 der Gemeentewet niet overschrijdt en ook niet in strijd is met de artikelen 625 en 626 van het Burgerlijk Wetboek, omdat zij slechts een geoorloofde beperking van het gebruik van den eigendom inhoudt.

In andere gemeenten zijn bijv. natuurmonumenten beschermd d.m.v. de monumentenverordening (o.a. in 's Gravenhagen).

Ook hier beperkt de bescherming zich tot het verbieden van graverijen: van dit verbod kan een ontheffing worden verleend.

Men ziet hier dus den weg aangegeven, waarlangs excessen in de mergeexploitatie kunnen worden geweerd.

Men ziet tevens het middel aangeduid, waardoor werkelijke en blijvende natuurschennis kan worden voorkomen.

Morgen zullen wij uiteenzetten, hoe dit middel in het onderhavige geval kan worden toegepast, waarbij wij een ongezochte gelegenheid zullen vinden om "de rechtmiddelen ten dienste van den stedeboom en de schoonheid van stad en land" nader te bespreken.

- 1) Men zie: prof. dr. H.W. Holwerda's boek: "Nederlands vroegste geschiedenis".
- 2) Wellicht begrijpen enkele lezers niet, waarom de Drie Koningen de patroons van de zagers zijn. Het is toch zeer eenvoudig: "Zij zagen de ster".

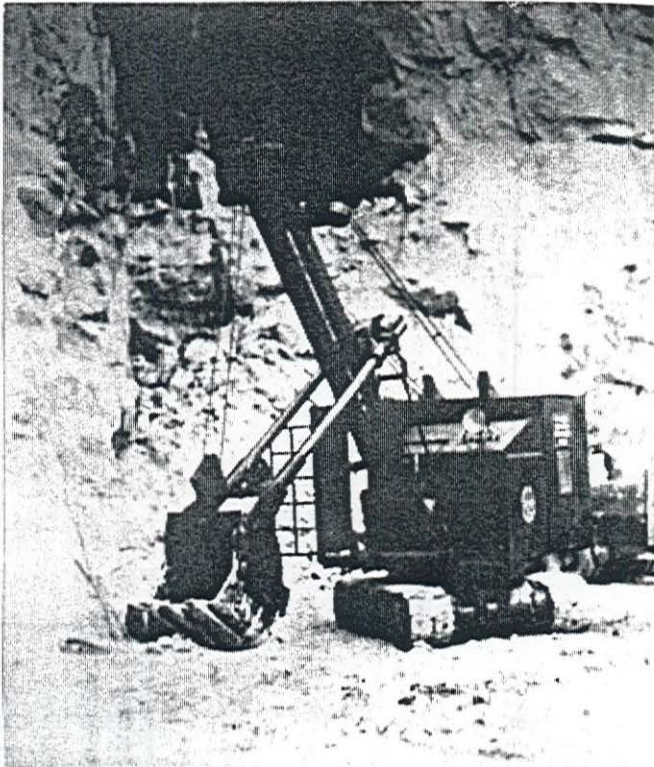

Foto: archief Luck Walschot

DRUKWERK

AFZ: NL 6228 GH 6

Port betaald
Port payé
Maastricht
Pays-Bas